

Судейко М.А.

Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

Розвиток адвокатури Галичини, Буковини, Закарпаття

“Ми особливо зупинимося на адвокатурі тому, що можливість і користь її в даний час найбільш піддаються сумніву, а без неї реформа судочинства буде подібна до будинку, збудованого без фундаменту”
журнал „Русский Вестник”, 50-ті роки ХІХ ст.

Проблема взаємовідносин адвокатури з державною владою в світлі забезпечення справедливого судочинства завжди викликала і продовжує викликати дискусії та спори щодо її місця у відправленні правосуддя. Це обумовлюється тим, що інститут адвокатури, що виник на найнижчих ступенях суспільного розвитку, задовго до виникнення суду, як інституції правосуддя, пройшов довгий і тернистий шлях свого становлення у всіх народів світу. Сьогодні захист таких інтересів в суді та інших органах професійно здійснює один із найважливіших інститутів правової системи – сучасна адвокатура, а термін „адвокат” (з лат. „advoco” – закликаю, запрошую) в сучасному розумінні означає „здійснювати правовий захист, захищати, надавати комусь у суді опіку, пораду з правових питань”.

Адвокатура в Україні пройшла тернистий шлях. Вона почала формуватися ще за часів Київської Русі. Проте історично так склалося, що Україна потрапила під гніт різних держав, була поділена на частини, а тому подальший розвиток адвокатури здійснювався за різним законодавством. Лівобережна частина України увійшла до складу Російської імперії, тож розвиток адвокатури здійснювався за російським законодавством. Можемо констатувати, що за часів панування в Україні Російської імперії, державна влада в особі її найвищих посадових осіб відверто засуджувала ідею створення незалежної адвокатури та намагалася всіляко протистояти утворенню цього правозахисного інституту. Так, свого часу Катерина ІІ писала: „Адвокати й прокуратори в мене не законодавствують і ніколи законодавствувати не будуть, поки я жива, а після мене будуть поступати моїм началам”. Микола І вважав адвокатуру причиною революції у Франції: „А хто згубив Францію, як не адвокати, поки я буду царствувати, Росії адвокати не потрібні, проживемо без них”. Очевидно, саме тому роль адвокатів в судах в цей час виконували ходоки зі справ, стряпчі. Однак, оскільки така діяльність не була

регламентована нормами права, то водночас нею займалися люди, які не мали не лише юридичної, а подекуди навіть загальної освіти.

Що ж стосується іншої частини України, то на початку XI ст. Закарпаття було загарбане угорськими феодалами, в середині XIV ст. Польща заволоділа Галицькими землями і частиною Західної Волині, а в XIV ст. до Молдавського князівства відійшла Північна Буковина, яка в XVI ст. потрапила під владу Туреччини. Й лише в першій половині XX ст. історична справедливість була відновлена — відбулося возз'єднання західноукраїнських земель у єдиній Українській державі.

Перші відомості про адвокатуру в Галичині припадають на середину XVI століття, коли ці землі входили до складу шляхетської Польщі. Тоді було дві категорії адвокатів: одні мали вищу юридичну освіту і їх звали «квазідікус», другі — особи без спеціальної освіти, які вели менш важливі справи.

Найпомітнішою була адвокатська діяльність на цих землях у часи, коли вони були приєднані до Австро-Угорської імперії у 1772 року. Так, адвокатура в Галичині і на Буковині утвердилася як інститут з Положенням про суд 1781 року. За цим Положенням, щоб здобути право на адвокатську діяльність, необхідно було мати юридичну освіту, ступінь доктора права, пройти практику адвоката (термін невизначений) та скласти адвокатський іспит. 16 серпня 1849 року було прийняте тимчасове, а 6 липня 1868 року — постійне положення про адвокатуру, які внесли деякі зміни в попереднє законодавство про адвокатуру.

За Положенням 1849 року адвокатами могли бути юристи, які мали ступінь доктора права і не менш як трирічну практику в органах суду й прокуратурі або в адвоката.

До 1855 року адвокати перебували при шляхетських судах у Львові, Станіславі, Тарнаві і Чернівцях.

У 1859 році в Галичині та на Буковині був 81 адвокат. Нагляд за їхньою діяльністю здійснював вищий крайовий суд. Положення про адвокатуру 1868 року підвищило вимоги до прийому в адвокатуру. Щоб стати адвокатом, необхідно було мати ступінь доктора права, відбути семирічне стажування і скласти перед спеціальною комісією адвокатські іспити. При цьому перескладання дозволялася через два роки. Обрана адвокатами президія адвокатської палати (в Галичині — у Львові) здійснювала нагляд за їхньою діяльністю. Проте, загальне керівництво адвокатурою належало міністрові юстиції.

В 1894 році українськими адвокатами Галичини була спроба скликання першого з'їзду правників і утворення своєї організації, яка допомагала б вирішувати нагальні проблеми адвокатів. Однак тоді ця слушна ідея не знайшла свого практичного втілення.

Отже, підсумовуючи викладене, можна зробити такий висновок.

У дожовтневий період українська адвокатура не змогла набути своїх особливостей та специфічних рис. Адже, як відомо, Україна у ці роки не мала своєї державності. Тому й інституції держави, до яких в повною мірою належить й адвокатура, не могли належним чином розвинутися.

Однак широкий демократизм і визнання рівного політичного права для кожної одиниці суспільства, притаманний українському народові, що особливо проявились у період козаччини, не міг не позначитися на адвокатурі. Ці перші паростки, як вже зазначалося, з'явилися у «Правах, по которим судится малороссийский народ», де досить чітко були сформульовані поняття та суспільна роль адвоката, етичні вимоги, що пред'являються до нього, обов'язки, принципоплати адвокатської праці, відповідальність адвоката за порушення своїх професійних обов'язків.